

MEMORANDUM

ZEER GEHEIM9/12. 12 1/2 1/2 1/2
Jan

5526

Van: DOA

11 maart 1960

Aan: S via Z

Onderwerp: Ned. Politiek t.a.v. Nieuw-Guinea in verband
met de samenwerking met Australië.

Zoals bekend, verloopt de samenwerking met Australië op Nieuw-Guinea op territoriaal niveau bevredigend, zij wordt door de bestuursambtenaren van beide zijden zeer op prijs gesteld en de contacten tussen de betrokken instanties ontwikkelen zich dan ook gunstig, zoals op de jongste conferentie te Hollandia weer gebleken is.

Daarnaast is van Nederlandse zijde in Canberra herhaaldelijk aangedrongen op een politieke c.q. militaire samenwerking tussen beide landen t.a.v. Nieuw-Guinea in de hoop op deze wijze ook in buitenlands politiek opzicht N.N.G. uit zijn isolement te verlossen. Indien Australië op onze wensen zou ingaan zou hierdoor ook naar het oordeel van DOA de positie van Nederland in N.N.G. aanzienlijk worden versterkt, hetgeen ook voor de ontwikkelingsmogelijkheden t.a.v. dit gebied van grote betekenis zou zijn. Wij moeten echter constateren, dat van Australische kant steeds een duidelijke aarzeling aan de dag is gelegd zich in dit opzicht te binden; laat staan naar buiten zelfs de indruk te wekken van het bestaan van enig politiek of militair bondgenootschap met Nederland t.a.v. Nieuw-Guinea.

Op de duidelijke Nederlandse voorstellen in de brief van Hr. Ms. Ambassadeur te Canberra ddo. 27 november 1959 met bijbehorend concept-memorandum is thans nog geen antwoord ontvangen ondanks de verklaring van Premier Menzies tegenover de heer Lovink dat hij na het vertrek van Minister Casey de kwestie in de kabinetsraad zou bespreken en hem omstreeks 18 februari j.l. persoonlijk nader zou inlichten.

Volgens de voorlopige berichten hierover heeft de Australische Premier tegenover Staatssecretaris Bot t.a.v. onze samenwerking op N.G. verschillende vriendelijke verklaringen afgelegd doch ook zijn afkeer uitgesproken tegen openbare verklaringen betreffende Nederlands-Australische samenwerking; ondanks het betoog van Mr. Bot over het belang van een gemeenschappelijke politiek t.a.v. N.G., ook als "deterrent" tegenover Indonesië, was de heer Menzies niet bereid iets te doen, dat naar buiten de indruk zou geven van een politiek gericht op de eenheid van N.G., zulks onder voorwendsel van moeilijkheden in de Trustschapsraad.

Ik vrees, dat wij er ernstig aan moeten twijfelen of Australië, waarvan de buitenlandse politiek uiteraard beheerst wordt door de wens goede betrekkingen te blijven onderhouden met de Aziatische landen, waarvan Indonesië in de "Near North" ligt, ooit bereid zal worden gevonden t.a.v. Nederland enige verbintenis aan te gaan v.w.b. N.G., nog minder hiervan naar buiten te doen blijken. Minister Casey's houding tijdens het bezoek van Minister Subandrio was typerend voor de houding van Australië in deze: het wil volkomen vrij blijven t.a.v. Indonesië te kunnen verklaren, dat N.N.G. afgezien van de Indonesische claim, een zuiver Nederlandse zaak is, waarvoor Nederland alleen verantwoordelijk is.

MEMORANDUM

Van:

Aan:

- 2 -

Onderwerp:

Aan de andere kant echter verlangen de Australiërs, zoals Mr Bot ook heeft ervaren, van ons steeds de verzekering "not to pull out" en profiteren zij in feite eenzijdig van ons streven naar versterking van de Nederlands-Australische samenwerking op de bestaande basis, waardoor wij ons in N.N.G. steeds meer in de richting van Australië oriënteren en onzerzijds de handicap aanvaarden van samenwerking met een "conservatief koloniaal land", zonder dat hier enige verplichting van Australië om ons politiek of militair t.a.v. N.G. te steunen tegenover staat.

Het is DOA niet bekend of Mr Bot in Canberra nog andere ervaringen heeft opgedaan, die een gunstiger licht op deze zaak werpen, doch de tijd schijnt te zijn gekomen ons te bezinnen op onze houding t.a.v. Australië indien geen volledig bevredigend antwoord wordt ontvangen op het Nederlands memorandum van 27 november 1959 en op het gestelde in de aanbiedingsbrief, waarin de instemming van Australië wordt gevraagd met een gemeenschappelijke politiek gericht op internationale garanties t.a.v. de veiligheid van Nieuw-Guinea.

Inmiddels neemt de bedreiging van N.N.G. ernstiger vormen aan en moeten wij rekening houden met een nieuwe behandeling van de N.G.-kwestie in de V.N., waarbij het voor de Nederlandse Regering van belang kan zijn, indien voordien geen bevredigende afspraken met Australië tot stand komen t.a.v. de politieke ontwikkeling van N.N.G.-hetgeen ^{steeds} in de eerste plaats moet worden nagestreefd; maatregelen te nemen of toezeggingen te doen, die niet zijn afgestemd op Australische belangen in Oost-Nieuw-Guinea.

In ieder geval zal een duidelijk Nederlands standpunt moeten zijn geformuleerd voordat M in mei a.s. wellicht Minister Menzies, die in die maand in Londen vertoeft, zal ontmoeten en Minister Hasluck Nederland bezoekt.

DOA moge hier nog eens herhalen, wat eerder is betoogd, dat wij de Australiërs er niet toe kunnen brengen verplichtingen t.a.v. N.G. op zich te nemen wanneer wij blijven berusten in een situatie, waarin een samenwerking bestaat, die Canberra aangenaam is, maar de Australiërs internationaal politiek geheel vrij laat; wij zullen Canberra onder druk moeten zetten:

- a) Indien het Australisch antwoord op onze redelijke voorstellen in het memorandum van 29 november 1959 te lang uit blijft of zal blijken in hoofdzaak afwijzend te zijn, zou de Nederlandse Regering kunnen doen weten, dat de Australische Regering zich dan ook zal moeten realiseren, dat Nederland t.a.v. richting en tempo van ontwikkeling van N.N.G. dan ook in geen enkel opzicht aan Australië gebonden is en zich in dat opzicht dus alle vrijheid voorbehoudt, evenals Australië o.a. in zijn verhouding met Indonesië doet.

MEMORANDUM

Van:

Aan:

Onderwerp:

- 3-

- b) Ook indien Australië het memorandum betreffende de verdieping van de samenwerking wel zou aanvaarden, doch daarbij - zoals te verwachten is - niet of onbevredigend zou reageren op ons voorstel in de aanbiedingsbrief, t.w. gemeenschappelijk te streven naar internationale garanties, zou Nederland m.i. voet bij stuk moeten houden en op grond van het argument, dat een ongestoorde ontwikkeling van het gebied onder de bestaande omstandigheden niet mogelijk is zonder dat de veiligheid gewaarborgd is, m.i. moeten weigeren zich aan voorgestelde memorandum te binden zolang Australië, dat hiertoe in SEATO-verband de mogelijkheid heeft, niet voor een bevredigende garantie - met name door de V.S. - heeft zorg gedragen.

In afwachting van het Australische antwoord en zelfs na een Australisch antwoord inhoudende een weigering kan de (territoriale) "samenwerking" op N.N.G. intussen op de bestaande territoriale voet worden voorgezet en uitgebreid; Australië heeft zelf belang om hieraan te blijven medewerken en de buitenwereld behoeft dus niet te bemerken, dat de samenwerking (in politiek-strategische zin) is misgelopen. De voorgestelde gedragslijn is n.h.v. echter de enige waardoor wij althans kunnen trachten met enig succes Australië ertoe te nopen meer ernst te maken met politiek-strategische maatregelen en ~~aan de andere kant~~ onze handen vrij te houden voor een eigen buitenlandse politiek t.a.v. N.N.G.